

Aan:

Gemeente Amsterdam, per mail: resamsterdam@amsterdam.nl

O.v.v. Zienswijze NRD Windenergie Amsterdam

Afz:

Bewonersinitiatief Zunderdorp

t.a.v. Laura Kranenburg

Betreft: Zienswijze op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER Programma Windenergie Amsterdam namens Bewonersinitiatief Zunderdorp

Geacht College van Burgemeester en Wethouders,

De Gemeente Amsterdam wil een bijdrage leveren aan de Nederlandse en regionale klimaatambities door in 2050 een klimaat adaptieve, klimaat neutrale en circulaire stad te zijn. Onderdeel van deze ambitie is om voor 2030 ten minste 127 MW opgesteld vermogen aan windturbines te realiseren.

Het bewonersinitiatief Zunderdorp is grote voorstander van de opwekking van duurzame energie. De plannen om de windturbines mogelijkwijs op een grens van 350 meter vanaf bewoning te plaatsen heeft echter in Zunderdorp al sinds 2021 geleid tot zorgen over negatieve gezondheidseffecten.

Dit is ook reeds gecommuniceerd met de Gemeente in ons raadsadres van 13 april 2021 inzake 'draagvlakonderzoek onder inwoners van Zunderdorp: tegen megawindturbines langs de A10 Noord, voornamelijk vanwege de volksgezondheid'. De beantwoording hierop heeft helaas de zorgen niet weggenomen, slechts verergerd.

De Notitie Reikwijdte en Detailniveau planMER windenergie Amsterdam ligt nu ter inzage. Naast de zaken die wij al eerder hebben aangekaart via het Raadsadres brengen wij graag – vanuit deze participatiemogelijkheid – nog additionele punten naar voren waarvan wij het belangrijk vinden dat deze worden verwerkt in de definitieve versie van het NRD.

Niet alleen omdat wij punten missen vanuit het perspectief van ons dorp, maar tevens omdat wij verwachten dat het essentieel is voor de Gemeente om een aantal zaken beter te onderbouwen en al in de planMER fase te onderzoeken om later in het proces geen vertraging te krijgen.

Zunderdorp en Landelijk Noord zetten zich gedurende het hele participatieproces al zeer actief in. Bij workshops, online vragenlijsten, klankbordgroepen en de Stedelijke Adviesraad RES Amsterdam. Wij nemen het inhoudelijk de dialoog aangaan over dit onderwerp zeer serieus. Er staan echter nog steeds punten open die niet meegenomen zijn. Zodoende deze zienswijze om nog extra aandacht te schenken aan 18 verzoeken die voor ons en onze omgeving van belang zijn.

Algemeen

a) Zienswijze 1: Voeg de effecten van de aanlegfase voor de zoekgebieden toe.

De aanlegfase is vaak pas onderdeel van een projectMER. Voor Landelijk Noord is dit echter nu al van toepassing, omdat dit invloed heeft op de geschiktheid van het zoekgebied. De toegankelijkheid van het gebied is sterk beperkt qua doorrijhoogte, as-last en breedte van voertuigen. Door dit nu al mee te nemen voor alle zoekgebieden verspillen we minder tijd, omdat er daardoor een betere afweging van de zoekgebieden kan plaatsvinden.

b) Zienswijze 2: Pas het Sociale Afwegingskader volgens de handreiking van de commissie MER toe ¹

2.8: Optimalisatiealternatieven

In hoofdstuk 2.8 worden optimalisatiealternatieven van de NRD genoemd. We vinden het dan ook raadzaam om bij een optimalisatiealternatief rekening te houden met aanvullende randvoorwaarden. Wat ons betreft vinden hier één wijziging en twee toevoegingen plaats.

1. Zienswijze 3: WIJZIGING: Optimalisatie Natuur aanpassen in Optimalisatie Natuur én landschap én milieubeschermingsbestemmingen (o.a. stiltegebied).

Natuur, landschap en milieubeschermingsbestemmingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en de effecten van de gebieden lopen ook in elkaar over. Het zijn communicerende vaten. Met het oog op alleen de natuur missen we een groot aantal zaken waar ook rekening mee gehouden dient te worden inzake biodiversiteit. Dat geldt zeker voor Landelijk Noord, waar we te maken hebben met NNN, Natura 2000, Bijzonder Provinciaal Landschap, stiltegebied en weidevogelgebied.

In diverse beleidsstukken van de gemeente Amsterdam, waaronder de Omgevingsvisie Amsterdam 2050, wordt het landschappelijk belang van Landelijk Noord genoemd. De ambitie is om van Landelijk Noord een aaneengeschakeld Hollands veennatuur/ en veencultuurlandschap van internationale allure en betekenis te maken. Ook wordt Landelijk Noord bijvoorbeeld als één van de waardevolste weidevogelgebieden in Nederland genoemd.

Voor de beoordeling van zoekgebieden is het dus belangrijk om naar het geheel van natuur, landschap én milieubeschermingsgebieden te kijken. Waardoor er een gestapeld overzicht komt van alle drie de waarden.

De Amsterdamse ambitie is om voor 2030 tenminste 127 MW opgesteld vermogen windenergie te realiseren. Hiervan is reeds 75 MW gerealiseerd. Blijft er nog 52 MW over. Ca. de helft (19,2-24,4 MW) hiervan wordt gerealiseerd door het RWZI Westpoortweg en de Noorder IJ-plas / Cornelis Douwesterrein. De restopgave (27,6-32,8 MW) betreft dus ca. 25% van de totale opgave.

Vanwege de relatief beperkte realisatieopgave vinden wij het raadzaam om eerst een extra/optimaliseringsopgave te onderzoeken alvorens een nieuw zoekgebied aan te wijzen. De hoeveelheid werk en impact op het zoekgebied staan in geen enkele verhouding tot deze (beperkte) opgave.

2. Zienswijze 4: TOEVOEGING: Optimalisatie alternatief Zon én Wind voor totale RES 1.0 ambitie

- a. De keuze om een planMER voor **alleen** wind uit te voeren is een beleidsmatige keuze in plaats van een procesmatige. De RES ambitie die door de overheid gesteld is gaat over duurzame opwek, niet gedefinieerd voor specifiek wind of zon. Er is geen sprake van een verplichting om windturbines te plaatsen. Daarnaast is de Gemeente vanuit de Zorgplicht in de milieuwetgeving en vanuit het Voorzorgbeginsel verplicht de minst schadelijke optie te kiezen.
- b. Om een vollediger overzicht te krijgen op basis waarvan de Gemeente deze minst schadelijke optie kan kiezen is een planMER voor **zowel** wind **als** zon wenselijker. Hierdoor kan beter rekening gehouden worden met locatie-specifieke

¹ <https://commissiemer.nl/documenten/00000487.pdf>

kenmerken en kan er een betere vergelijking tussen de zoekgebieden plaatsvinden o.b.v. de kernkwaliteiten die gelden voor de desbetreffende zoekgebieden. Landelijk Noord leent zich bijvoorbeeld uitstekend voor de grote hoeveelheid boerendaken waar zonnepanelen zeer goed op geplaatst kunnen worden. Houdt hierbij ook rekening met de Zonladder, waardoor ook reststroken door de hele stad een opwekpotentieel zijn (denk aan reststroken in het Havengebied en grote parkeerterreinen). Evenals de buurtinitiatieven die op dit moment ontwikkeld worden om als buurt energie op te gaan wekken en zich willen gaan organiseren tot energiecollectief.

- c. De monitor Zon pv van de Rijksoverheid ² toont dat voor de opwek via zon de raming van 2023 al vele malen hoger uitkomt dan het RES 1.0 bod 2030. Waardoor dit een positieve uitwerking heeft voor de verdeling van de totale RES 1.0 ambitie.
- d. We zijn het eens met de Routekaart Klimaatneutraal van gemeente Amsterdam: 'Er is veel ruimte voor nodig, terwijl er juist weinig ruimte is in een compacte en groeiende stad als Amsterdam, zowel boven als onder de grond. Dat kan tot knelpunten leiden. We gaan op zoek naar slimme combinaties en kansen die efficiënt zijn en goed passen in de stad.'

Voorbeeld hiervan is het ongevraagd advies³ van de Stadsdeelcommissie Noord welke op 16 maart 2023 is aangenomen in de Raad ⁴ om de geluidsschermen van de Ring A10 te combineren met zonnepanelen, wat een opwek van 5 MW kan gaan realiseren. We achten het raadzaam om de kant aan Landelijk Noord ook mee te nemen, waardoor de win-win situatie nóg groter wordt.

3. Zienswijze 5: TOEVOEGING: Optimalisatie alternatief groeipotentieel haven, incl. vervanging bestaande en afgebroken windturbines én restpotentieel voor zon

- a. Zoals benoemd bij 2.5.2 is het wenselijk om het havengebied goed te benutten voor windenergie, omdat de milieu-impact van windturbines hier minder is dan op andere plekken in de gemeente. Er wordt aangegeven dat er, in nauw contact met het Havenbedrijf, wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor windturbines. Wij gaan hier van uit dat de belangen van het Havengebied niet worden meegenomen in dit onderzoek.
- b. In het Havengebied zijn ook bestaande windturbines, maar deze worden nu niet meegenomen in het totale opwekpotentieel van de haven. De Europese Commissie gaat de noodprocedure in het Europese Verdrag – artikel 122 – inzetten om vergunningverlening voor het vervangen van oude windmolens door nieuwe, meer efficiënte exemplaren te versnellen.
- c. In het havengebied zijn tevens oude turbines afgebroken, waardoor hier extra opwekpotentieel ligt aangezien deze dus ook vervangen kunnen worden.
- d. Onderzoek ook hier de mogelijkheden van opwek van andere duurzame energie, naast wind.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/30/monitor-zon-pv-2022-in-nederland>

³ <https://noord.notubiz.nl/document/12488766/2/Ongevraagd+advies+geluidsschermen+aan+gemeenteraad>

⁴ <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/12493006/1/Actualiteit+inzake+zonne-energie+uit+Noord+voor+1500+huishoudens>

Hoofdstuk 3: Effectbeoordeling

3.3.1. Toetsingskader

In het landelijke Coalitieakkoord 2021-2025⁵ wordt aangegeven dat er heldere afstandsnormen komen voor de bouw van windmolens op land. De verwachting is dat deze in 2023 nog bekend zal worden. De afstandsnorm is tevens het meest gebruikte normenkader dat in het buitenland gebruikt wordt. In de NRD wordt nu geen rekening gehouden met afstandsnormen, waardoor er een grote kans is dat we door de tijd ingehaald worden wanneer deze norm wel gesteld gaat worden. Wethouder Pels heeft op de informatiebijeenkomst van 13 maart jl. toegezegd dat de nieuwe afstandsnormen later alsnog zullen worden toegepast op alle zoekgebieden. Hiertoe is de gemeente ook wettelijk verplicht. Wij willen dat deze toezegging wordt opgenomen in de NRD.

Daarnaast vinden wij het zeer wenselijk – omwille van de urgentie van de energietransitie – dat het College en de Raad meteen de informatie inzichtelijk heeft voor de Amsterdamse situatie wanneer de afstandsnormen wél bekend zijn. De afstandsnormen kunnen – door verschillende windturbines, hoogtes, types etc – niet 1-op-1 gekoppeld worden aan een bepaalde decibelcontour. Dit zal dus separaat onderzocht moeten worden in het NRD.

Zienswijze 6: Neem afstandsnormen alvast mee in het onderzoek voor de gezondheidseffecten. Houdt hierbij rekening met de volgende afstanden: 350 – 600 – 850 – 1000 – 1250 – 1500 – 1750 – 2000 – 2250 – 2500 meter wanneer er berekeningen worden gemaakt voor de gezondheidseffecten zoals het aantal ernstig gehinderde.

3.3.3. Stillegebieden

Het MER beoordeelt de locatiealternatieven op hun ligging ten opzichte van de vastgelegde stillegebieden. Doordat in een stillegebied, zoals in Landelijk Noord, alleen geluiden zijn toegestaan die bij het gebied passen én het geluidsniveau onder de 40 dB ligt is het raadzaam om tevens de geluidscontouren van de windturbines en de effecten hiervan inzichtelijk te maken voor de stillegebieden⁶. Het WHO geeft al sinds 2013 aan dat lawaai een toenemend gezondheidsprobleem is.⁷ Stille groene gebieden geven rust en helpen mensen te herstellen van stress.

Zienswijze 7: Maak de geluidscontouren inzichtelijk van windturbines in stillegebied en toon waar de overschrijding plaatsvindt op de grenswaarde van 40 dB en wat de effecten hiervan zijn op de gezondheid.

3.3.4 Beoordelingscriterium en effectbeoordeling

Voor de periode dat er geen landelijke normen zijn, wordt nu door de Gemeente Amsterdam gestuurd op een tijdelijke norm waarbij de geluidsbelasting als gevolg van windturbines wordt berekend op basis van een Lden. Dit terwijl er landelijk wordt gestuurd op een landelijke afstandsnorm. Deze tijdelijke norm is op basis van het Expertrapport Gezondheid, waarin verwezen wordt naar het onderzoek van de WHO en een TNO onderzoek. Hierop hebben wij de volgende aanmerkingen:

- a) WHO (p. 86) stelt zelf dat het gebruik van Lden niet representatief is voor de geluidsbelasting van windturbines ‘Based on all these factors, it may be concluded

⁵ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-f3cb0d9c-878b-4608-9f6a-8a2f6e24a410/pdf>

⁶ <https://www.atlasleefomgeving.nl/stillegebieden>

⁷ https://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0008/383921/noise-guidelines-eng.pdf

that the acoustical description of wind turbine noise by means of Lden or Lnight may be a poor characterization of wind turbine noise and may limit the ability to observe associations between wind turbines noise and health outcomes'.⁸

- b) Expertrapport Gezondheid (p. 24) kiest ervoor een geluidsnorm in Lden te handhaven omdat 'het hanteren van een andere geluidsnorm apart onderzoek vergt naar de kennis daarover, de samenhang met gezondheidseffecten en de toepasbaarheid.'⁹
- c) Lden is een jaargemiddelde, waardoor de piekbelasting niet wordt erkend.
- d) Lden wordt berekend, niet gemeten. Hierdoor is de daadwerkelijke situatie indien sprake is van overlast niet te toetsen.
- e) Inspectierapport VROM uit 2009 stelt dat de gemiddelde Db norm niet voldoet en in strijd is met hoe we in Nederland naar overlast kijken. Het is tevens niet handhaafbaar.¹⁰
- f) Het onderzoek van TNO¹¹ ligt aan de basis van het Expertrapport Gezondheid. Dit onderzoek komt uit 2008 en is een samenvoeging van 3 oudere onderzoeken, waarvan de resultaten zijn uitgemiddeld terwijl de resultaten niet eenduidig zijn.
- g) Het TNO onderzoek is een verzameling van 3 onderzoeken: 2 Zweedse en 1 Nederlandse. Hierdoor zijn ze niet toepasbaar op de Amsterdamse situatie.
- h) Deze 3 onderzoeken zijn gedateerd, ze komen uit 2000, 2005 en 2007. Er is in de tussentijd veel meer gepubliceerd over dit onderwerp welke niet worden meegenomen. Daarnaast zijn er ook geen duidelijke afspraken over hoe die in de toekomst wél meegenomen gaan worden.
- i) De onderzoeken zijn samengevoegd en uitgemiddeld, terwijl de resultaten niet eenduidig zijn.
- j) De 3 onderzoeken zijn niet gedaan met windturbines die vergelijkbaar zijn als de potentiële windturbines. De onderzoeken zijn gebaseerd op windturbines van 30-80 meter as-hoogte, terwijl de potentiële windmolens een veel hogere as-hoogte van betreffen.
- k) De 3 onderzoeken sluiten kinderen, kwetsbaren, flora en fauna uit.
- l) Het gebied waarover wordt geadviseerd – namelijk het verband tussen geluidniveau en 'ernstige hinder' tussen 42,5 en 47,5 Lden - kon niet worden vastgesteld.
- m) Het wetenschappelijk onderzoek van TNO dat is gedaan m.b.t. de gezondheidseffecten van windturbines zijn onvoldoende toepasbaar op de Amsterdamse situatie en daardoor niet voldoende onderbouwd waardoor dit uiteindelijk bij de Raad van State niet stand houdt.

Zienswijze 8: Verwijder Lden uit de onderzoeken, aangezien dit een onjuiste geluidsnorm is voor windturbines. Kies voor de tijdelijke norm voor een afstandsnorm van 10* de tiphoogte en toon hiervan de resultaten in de planMER.

⁸ <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289053563>

⁹ <https://energieregionh.nl/app/uploads/2022/07/Definitieve-advies-expertgroep-gezondheidseffecten-windturbines.pdf>

¹⁰ <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/inspectie-burgers-onvoldoende-beschermd-tegen-geluidsoverlast-windmolens>

¹¹ https://www.tno.nl/media/2187/hinder_door_geluid_van_windturbines.pdf

Zienswijze 9: Indien ervoor wordt gekozen toch door te zetten met de Lden-norm, onderzoek dan een 24-uurs Lden, die gemeten wordt (binnenshuis én buitenshuis),

Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk melding gemaakt dat er een berekening gemaakt wordt van de 'toename aantal en percentage ernstig gehinderde als gevolg van de hogere cumulatieve geluidsbelasting'. In Zunderdorp is er geluidsoverlast van verschillende geluidsbronnen waaronder de Ring A10, de N247 en hoogspanningsmasten. Het is raadzaam deze allen mee te nemen in de dosis-effectrelatie. Akoestisch onderzoek toont aan dat bij een aantal woningen in Zunderdorp de geluidbelasting vanwege de Ringweg A10 de voorkeurswaarde al overschrijdt. Extra geluidbelasting toevoegen voor deze woningen is onacceptabel aangezien de leefbaarheid in dit gebied onder druk komt te staan.

Zienswijze 10: Toon per zoekgebied de huidige geluidsbelasting vs. de geluidsnormen voor de verschillende geluidsbronnen. Stel dit vast op basis van daadwerkelijke metingen in de gebieden.

3.3.5. Laagfrequent geluid

Gesteld wordt op pagina 27 dat 'Gegeven de uitkomsten van deze recente onderzoeken wordt laagfrequent geluid niet kwantitatief meegenomen in de effectbeoordeling van de locatiealternatieven'.

- a) Het Expertrapport Gezondheid adviseert echter op pagina 2 en 25 om 'Voor Laagfrequent geluid een aparte norm te hanteren die vergelijkbaar is met die in Denemarken'. Dit advies wordt nu niet meegenomen. Dit betreft een norm van maximaal 20 Hz binnenshuis.
- b) Bij hogere windturbines neemt vooralsnog de hoeveelheid LFG toe. 'De relatieve hoeveelheid laagfrequent geluid is hoger voor grote turbines (2,3-3,6 MW) dan voor kleine turbines (≤ 2 MW, en het verschil is statistisch significant.¹²
- c) Uit de praktijk blijkt bij windpark N33 dat omwonenden gezondheidsproblemen ondervinden van laagfrequent geluid.¹³
- d) Als je er vanuit gaat dat er landelijk een afstandsnorm komt en niet (alleen) een geluidsnorm, dient LFG meegenomen te worden in het onderzoek.

Zienswijze 11: Maak de reikwijdte qua afstand inzichtelijk voor Laag Frequent Geluid op 20 Hertz binnenshuis.

Zienswijze 12: Onderzoek de gezondheidseffecten van de trillingen gemaakt door laagfrequent geluid van windturbines

Landelijk Noord bevindt zich in een veengebied, met de desbetreffende karakteristieken die bij dit gebied horen. Veengrond trilt bijvoorbeeld langer en verder door. Hierdoor vinden wij het belangrijk dat ook de effecten hierop worden onderzocht, aangezien het ook voor meer gehinderde kan zorgen.

Zienswijze 13: Onderzoek de gezondheidseffecten (o.a. aantal gehinderde) van laagfrequent geluid voor de verschillende bodemsoorten, zoals veengrond.

¹² <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21682397/> Møller H, Pedersen CS. Low-frequency noise from large wind turbines. J Acoust Soc Am. 2011 Jun;129(6):3727-44. Doi: 10.1121/1.3543957. PMID: 21682397.

¹³ <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/993755/patstelling-dreigt-bij-zoektocht-naar-oplossing-voor-bromtonen-windpark-n33>

3.7 Bodem en water

Landelijk Noord bevindt zich in veengebied. Bij veengebied is het belangrijk dat het nat blijft. Wanneer het droog wordt, breekt het veen af en vindt er bodemdaling plaats waarbij er CO₂ uitgestoten wordt. Hierdoor is de vernatting van ons gebied een belangrijk speerpunt, zoals ook wordt genoemd in de Omgevingsvisie 2050. Het realiseren van windturbines wordt hierdoor belemmerd, aangezien vernatting de as-last nog verder beperkt. Hierin ligt ook samenhang met verzoek 1.

Zienswijze 14: Maak inzichtelijk wat de effecten zijn voor de bodemdaling voor de veengrond, voor zowel de aanlegfase als wanneer de windturbine er zou staan.

Toelichtingen:

Daarnaast ontvangen we graag toelichting op de volgende punten die ons onduidelijk zijn.

3.3.2. Gezondheid

Graag de berekening en grondslagen op basis waarvan de Gezondheidseffectscreening tot stand komt, evenals de beoordeling die hierop volgt en de definitie van ernstig gehinderde die hier wordt gehandhaafd. Dit dient van te voren duidelijk en makkelijk vindbaar te zijn en dit is nu niet het geval. Hierdoor is het hele onderzoek m.b.t. de gezondheidseffecten niet transparant en navolgbaar.

Zienswijze 15: Specificeer de methodiek hoe de GES tot stand komt.

Zienswijze 16: Specificeer op basis van welke beoordelingscriteria (objectieve beschrijving van overlast) de verschillende GES-scores tot stand komen en geef aan welke afwegingscriteria hierbij gebruikt zijn.

Zienswijze 17: Maak per GES-score inzichtelijk wat het effect in de score na plaatsing van de windturbines, in plaats van alleen de stijgingen boven 6.

Algemeen

Zienswijze 18: Licht toe wie de weging en ranking van de onderliggende criteria stelt bij het vaststellen van het voorkeursalternatief.

Graag word ik van het verloop van de procedure op de hoogte gehouden. Mocht u op basis van dit schrijven nog vragen hebben of meer informatie nodig hebben, dan kunt u mij bereiken via de bovenstaande contactgegevens. In dank wacht ik uw antwoord af.

Met vriendelijke groet,

namens het Bewonersinitiatief Zunderdorp – Laura Kranenburg.